

Proč studovat teologii? Smysl studia teologie v současnosti

Mireia Ryšková – Libor Ovečka

V České republice existuje pět teologických fakult, několik vyšších odborných škol s částečným, ale přitom výrazným teologickým studijním programem, a několik vyšších odborných škol pedagogického a sociálního zaměření, na nichž je teologie vyučována v menším rozsahu. Většina těchto škol (včetně teologických fakult) řeší problém nedostatku studentů, často i kvalifikovaných vyučujících a samozřejmě nedostatku finančních prostředků. To je vede k různým krokům, které znamenají na jedné straně větší otevření vůči jiným disciplínám (pedagogickým, sociálním, uměleckým apod.) u škol vyloženě teologických, na druhé straně redukci teologického programu u škol, kde teologie byla víceméně doplňkovou nebo vedlejší disciplínou. Jak lze tento vývoj hodnotit?

Jako by znovu ožívající krize Evropy potvrzovala názory fenomenologie. Svět vědotechniky, skutečnost zkonstruovaná na podkladě přírodních věd, matematického vzorce, je neživý. Síla načerpaná ze země se kumuluje ve válečném průmyslu. Válka nezemřela, ba ani nespí, proměnila se jen na čas v doutnající výheň. (Parafráze citátu Jana Patočky v televizním pořadu ČT2 odvysílaném 1. 8. 2004.)

Soudobá společnost a křesťanství

Je jistě nepopíratelnou skutečností, že současný svět - zejména západní, do něhož patří i česká společnost - se blíží k určité hranici, jejímiž milníky jsou vysoká míra technizace, scientifikace, medializace, globalizace, pluralizace: věci jsou nazírány a hodnoceny čím dál více pouze ekonomicky či politicky pragmaticky, dalo by se říci kořistnický, egocentrický. To má své velmi závažné důsledky. Člověk této civilizace ztrácí spojení s přirozenými zdroji a kořeny svého života - a mnohdy to ani nepozoruje. Stává se proto snadno manipulovatelným, a to v nejrůznějším smyslu. Ze života se vytrácí vědomí tajemství, transcendence a hranic nedotknutelnosti, které člověka i svět chrání před sebezničením. Religiozita je odsunuta na sám okraj společnosti jako soukromá záležitost jedinců. Jedním z markantních projevů této skutečnosti je např. odmítnutí odvolání na Boha v preambuli k ústavě Evropské unie. Druhou stranou této mince je ovšem narůstající hlad po duchovním zakotvení života, hledání životonosných zdrojů od nejdávější minulosti až po dnešek, rezignace na racionalitu a útěk do sekt nejrůznějšího ražení. Jakou má dnešní člověk budoucnost, perspektivu? Nemá jeho život už neúnosně zploštěn a ochuzen? Nemá to cesta zkázy? A je-li, jaká je cesta z toho ven? To jsou otázky, před kterými stojí každý člověk, jenž nahlíží pod povrch skutečnosti. Odpověď na ně není samozřejmě jednoduchá, přesto je nezbytné ji hledat - už jen z pouhé potřeby sebezáchovy lidského společenství. Jakou pomoc či orientaci v hledání může nabídnout tradiční religiozní základ západní společnosti - křesťanství? Může ještě vůbec něco této společnosti nabídnout, nebo už je odsouzeno k postupnému "vymření"?

Jsme přesvědčeni, že přes v západní společnosti rozšířenou skepsi vůči křesťanství je ono se svou dlouholetou tradicí a bohatou zkušeností, širokostí záběru a přitom pevnými základy schopno lidskému společenství orientaci i oporu poskytnout.

Před nedávnem zemřel rakouský prezident dr. Klestil a mnoho politiků, hlav států, veřejných činitelů z Rakouska a dalších zemí, prostých občanů a televizních diváků se zúčastnilo jeho pohřbu, jenž měl církevní charakter. Bylo zajímavé sledovat reakce lidí, věřících i nevěřících, na tuto událost. Církevní pohřeb, byť šlo o hlavu státu, tedy reprezentanta všech občanů Rakouska, byl vesměs přijímán s otevřeností a sympatiemi, protože najednou byli všichni konfrontováni s definitivní skutečností konce pozemského lidského života, a to v dimenzích veřejného státního aktu. Všichni potřebovali nějakou důstojnou a zároveň nadějeplnou tečku za životem hlavy státu, protože v této smrti šlo nejen o nějakou soukromou osobu, nýbrž o někoho, kdo svým způsobem participoval na životě každého Rakušana. Vídeňský primas kardinál Schönborn dal ve své promluvě

odpověď nebo alespoň podnět k zamyšlení nad základními otázkami lidské existence i nad konkrétními událostmi jednoho složitého lidského osudu, který se právě završil. Ta odpověď byla při vši hloubce prostá: šlo o naději a odpuštění. Člověk stojí pod Božím nárokem zodpovědnosti za svou svobodu, ale také před odpouštějící Boží láskou. Ta, která dovoluje člověku se mýlit, dovoluje nedostát svobodě a zodpovědnosti a volit všelijaké únikové cesty, které končí někdy i v slepé uličce, z níž východisko pak může najít už jen Boží láska sama. Jen transcendentní horizont dovoluje chápat každý lidský život, i ten z lidského hlediska "nejneužitečnější", jako smysluplný.

Aby však tato naděje smyslu mohla být vůbec vyslovena a pochopena, je třeba reflexe, je třeba se zabývat otázkami, na něž se v rámci běžné životní praxe těžko hledá odpověď. Tuto reflexi nabízí jak filosofie, tak teologie, přičemž rozdíl mezi nimi není zanedbatelný. Je tedy důležité se oběma zabývat, a to jako disciplínami, lépe cestami moudrosti, které ukazují k nějakému cíli, které poskytují člověku možnost nadhledu a nástroje k pochopení sebe sama i světa kolem.

Filosofie a teologie

O významu studia filosofie na školách není třeba nikoho zvlášť přesvědčovat, jaksi to patří ke kulturní tradici, přičemž si většinou studenti z tohoto studia bohužel odnesou především jistou sumu poznatků, která s jejich životem příliš nesouvisí. Málokdo se naučí skutečně filosofovat, tj. přemýšlet a kriticky hodnotit výpovědi o základních skutečnostech bytí. Pokud tomu tak je, splnila filosofie své poslání: otevřela člověku oči, naučila ho klást otázky a hledat odpovědi, naučila ho možná i skromnosti a pokoře vzhledem k hranicím lidského poznání. Za tyto hranice už filosofie jakožto racionální reflexe nemůže. Filosofie zůstává v oblasti lidské racionality a nemůže se opřít o nic definitivního, absolutního, a to ani pokud jde o směřování lidského života, a proto dovoluje nespočet různých přístupů a různorodých odpovědí na tytéž otázky. To je jistě důležitá skutečnost, svým způsobem přednost, ale také velké omezení. Za tyto hranice však může vést teologie, jejíž zdroje poznání se nevyčerpávají lidskou racionalitou. Teologie otevírá cestu tam, kam filosofie už sama nemůže. V tom je její nepopíratelná velikost.

Teologie se nicméně bez filosofie neobejde, protože je také, ale nejenom, racionální reflexí poznání víry o světě, člověku a transcendentním Bohu. **Teologie je racionální disciplína zprostředkující reflexi o Božím zjevení daném lidem, jež je věřícím člověkem lidskými prostředky zachyceno a formulováno v Bibli. Předmětem poznání teologie tedy není přímo Bůh, nýbrž to, co Bůh lidem zjevil, pravda, "kterou chtěl mít Bůh zaznamenanou v Písmě svatém pro naši spásu"**². Opírá se tedy o lidský rozum, zkušenost, ale také o Boží zjevení, tajemství lásky Boha k člověku. **Teologie vykládá skutečnost z pozice jistoty víry v jednoho Boha, který je přítomen ve světě a zároveň ho nekonečně přesahuje, který dává světu a člověku jako základní úkol svobodu a autonomii a zároveň ho provází svou láskou, která umožňuje růst, odpuštění a uzdravení, která má perspektivu nekonečnosti a tím umožňuje smysluplnost každého bytí.** O tento základ, který lze formulovat mnoha jinými způsoby, se teologie opírá a **odtud nabízí své odpovědi na nejrůznější otázky lidské existence i světa.** Tyto odpovědi se budou ve své konkrétní formulaci jistě lišit, protože každá bude zohledňovat či akcentovat odlišné aspekty otázky, přesto se všechny budou opírat o ono základní poznání víry. Teologie zprostředkuje poznání o Bohu i o člověku. Jejím smyslem není cesta k většímu bohatství, pohodlí či moci, nýbrž vzhled do smyslu světa, lidského života, Božího zjevení.

Nepochybně lze okamžitě namítnout, že takových nábožensky založených odpovědí existuje mnohem víc, ne jen ty, které nabízí křesťanská teologie. Přesto zůstává důležité se zabývat i těmi, jež nabízí křesťanská teologie, a to právě v prostoru západního

světa, neboť jde o zdroj, z něhož tento svět stále ještě - i když velmi často nevědomě a zprostředkovaně - žije. Je to důležité i v situaci postmoderní společnosti, v níž se jednotlivé odpovědi setkávají, konfrontují i doplňují. **Člověk by měl znát základy, na nichž stojí jeho život, aby je mohl plodně rozvíjet - ať už v rámci vlastní tradice, nebo v konfrontaci s jinými obrazy světa.** Teprve tehdy může jednat jako svobodný, autonomní a zodpovědný člověk, který ví, kam jde a proč. Jinak sebou nechává manipulovat a vrhá se hned tam, hned jinam podle své momentální nálady nebo módy. A přes opěvování pluralismu a těkání od jedné volby k druhé je pro svět potřebné a užitečné, když někdo má odvalu zůstat věrný poznané pravdě, mít vnitřní jistotu a zároveň otevřenost vůči ostatním názorům, protože ví, kde stojí, ví, že se nemusí o tuto pravdu a jistotu bát. O takového člověka je možné se "opřít" beze strachu z manipulace (která je tak typická pro sekty, v nichž hledají lidé jistotu a zjednodušení života) i z toho, že tíhu neunes a uhne nebo se zlomí. Teologie může být významným přínosem pro vybudování takového postoje.

Teologii je nicméně třeba jasně odlišovat od praxe duchovního a náboženského života. Tyto dvě oblasti nejsou vzájemně zaměnitelné ani nahraditelné. Náboženský prožitek a náboženskými motivy vedený čin je něco jiného než reflexe Božího zjevení. Zároveň jsou tyto dvě oblasti na sebe těsně vázány, navzájem se doplňují a potřebují. Teologie bez vazby na duchovní život a praxi se stává pouhou - i když možná krásnou a vznešenou - teorií, duchovní život bez teologické reflexe, jež zahrnuje i zkušenost, se může proměnit v pouhé duchovní požitkářství, pseudoduchovnost, může skončit duchovní i duševní katastrofou v náručí nějakého samozvaného gurua. Skutečná teologie nebere člověku svobodu myšlení, rozhodování a jednání. Naopak je oporou velikého osvobození, svobody člověka, protože mu ukazuje cestu a dává nástroje k jejímu zvládnutí.

Teologie dneška a zítřka nesmí být pouze katedrovou vědou odtrženou od reálného života, musí to být **teologie našeho života, teologie pro praxi.** To neznamená, že by se z její výuky mělo vypustit teoretické poznání. Aplikaci pro praxi lze vždycky provést až tehdy, když je co aplikovat. Proto je také mylná představa, že pro pastorační praxi stačí bakalaureát z teologie a specializační kurs, zjednodušující praktická aplikace teologie pro potřeby pastorace. **Praktická aplikace není možná bez řádného teoretického základu, který je nejdůležitější, i když se může jevit jako velmi akademický a nezáživný.** Člověk, který jej má, je schopen praktickou aplikaci provádět sám, a to i v situacích nových a nečekaných. Člověk, který jej nemá, je v nebezpečí, že upadne do mechanické kazuistiky a že bude mít strach ze skutečné teologie kladoucí skutečné otázky i ze skutečné životní praxe plné otázek a pochybností.

Studovat teologii není snadné (podobně jako filosofii), protože čím více člověk poznává, tím více shledává, že toho ví málo, že se musí stále vzdávat svého zjednodušujícího obrazu světa, který si vytváří. Studovat teologii pro věřícího člověka znamená zejména na začátku opouštět dětské představy, dětskou víru a nechávat se otřást v některých dosavadních jistotách, aby došel k mnohem širšímu, hlubšímu a zralejšímu pochopení skutečností víry. Pro nevěřícího člověka, pokud se na tuto cestu vydá, to může znamenat odbourání předsudků o naivnosti náboženského (křesťanského) obrazu světa, o církvi a náboženském životě, konfrontaci s vlastními odpověďmi na otázky po smyslu života, cíli lidské existence a světa. Výuka teologie neslouží a nesmí sloužit k manipulaci s lidmi, nýbrž jim může otevírat smysluplné obzory a pobádat je k vlastnímu hledání, tázání a nalézání, někdy i odmítání. Cílem výuky, pokud se obrací i na nevěřící posluchače (a oni nebývají nezainteresovaní), nemůže být jejich obrácení, nýbrž poskytnutí náhledu, informací o tradici, zprostředkování zkušeností víry minulých generací (tzv. pokladu víry) i osobních životních zkušeností víry. Teologie jako součást života církevního společenství má také zvěstnou roli a bylo by chybou jí tuto roli upírat. Vždyť vypovídá o Bohu a jeho vztahu ke světu a člověku. Rozhodnutí pro víru však musí zůstat svobodným aktem

každého jednotlivce, k němu nesmí být nikdo nucen ani skrytě manipulován, lze však ukázat na smysluplnost víry.

Kdo jednou vkročí do této řeky teologického myšlení a poznání, nemůže zůstat stejný. Teologie může vést k úžasu podobnému úžasu člověka nad majestátem hor či moře. Je ovšem nezbytné, aby výuka teologie byla zakotvena v životní a náboženské praxi vyučujících samých. Oni jsou svým posluchačům svědectvím pravdivosti toho, co učí. Žádná otázka nesmí být zapovězena, žádný názor zesměšňován, žádná kritika bez přemýšlení zamítnuta. Právě teologie jako akademická disciplína (resp. různé disciplíny) dovoluje a vyžaduje svobodu myšlení a tázání. Vyučující se také nesmí spokojovat s naučenými klišé, ale musí vždy znovu a znovu poctivě hledat nové formulace, aby objasnil, co chce sdělit. Jedním z problémů dnes vyučované teologie a náboženských nauk je těžko srozumitelný jazyk (a to i pro věřící, natož nevěřící) - prof. Zvěřina tomu říkal "nebeské nářečí", kterému běžný člověk vůbec nerozumí. Smutné ovšem je, že ve skutečnosti mu nerozumějí mnohdy ani ti, kdo jím mluví, protože jeho pojmy nedovedou ostatním srozumitelně vyložit. Ten, kdo učí teologii, se nesmí bát jít se svou kůží na trh. Vyžaduje to ovšem, aby sám skutečně samostatně teologicky myslel a byl otevřený dialogu. V tomto směru klade výuka teologie na vyučující značné nároky.

Poslání teologie

Teologie je reflexí obsahů víry obsažených v Bibli a tradici a zároveň zkušeností víry minulosti i přítomnosti. Tato reflexe se děje prostřednictvím lidské řeči, je tedy přístupná intelektovému uchopení. Teologie není esoterickou disciplínou pro vyvolené, proto její závěry jsou určeny všem a musí být sdělovány adekvátním způsobem tak, aby jim mohl rozumět i jinak než křesťansky orientovaný člověk.

Teologie má také zvěstný charakter, neboť se podílí na předávání tradice víry. Proto klade nároky na ty, kdo ji vyučují nebo kdo její poznatky a závěry aplikují do životní reality lidí. V osobě vyučujícího nebo hlasatele musí být racionální reflexe zakotvena v duchovní hloubce a adekvátní životní praxi, nemá-li se teologie stát čistě abstraktní naukou. To platí o jednotlivcích stejně jako o praxi celých církevních společenství a jejich představitelů.

Teologie hledá odpovědi na současné otázky a témata, a tak plodně rozvíjí tradici, v níž stojí. Nabízí alternativní pohledy na jejich řešení, přičemž chrání důstojnost člověka i celého stvoření a nedotknutelnost lidské osoby ve všech případech. Má tedy pro současnou společnost i funkci varovnou, ochrannou a také prorockou. Je zapotřebí, aby to dělala fundovaně, kompetentně a nekompromisně.

Ukazuje jednotlivcům i celým církevním společenstvím cestu k plnosti života. Poskytuje jim nástroje ke kritickému přezkoumávání cest a jejich vlastní praxe, nabízí orientaci a ukazuje na definitivní cíl lidského života i celého stvoření.

Umožňuje těm, kdo se jí zabývají, širší horizont porozumění člověku i světu, dává jim pevný základ pro otevřené a nebojácné posuzování jiných přístupů, vědomí, že poznání pravdy nikdy nekončí, a tím je vede k pokornému hodnocení vlastního poznání a k toleranci vůči jiným názorům. Osvobozuje člověka od vázanosti na vlastní představy Boha a k jejich odlišení od Boží skutečnosti samé. Slouží všeobecnému rozvoji člověka.

Umožňuje poznání tradic, na nichž stojí západní civilizace, jejich porozumění i kritické hodnocení. To je důležité pro všechny bez ohledu na osobní přesvědčení.

Kde se má teologie studovat?

Nejen na teologických fakultách - tam by měli být vzdělávání a formování především ti, jimž se stává teologie nebo církevní služba životním posláním. Vedle toho je však třeba, aby i na jiných školách, a to nejen humanitně zaměřených, byly katedry, ústavy či oddělení umožňující alespoň částečné studium teologie co nejširšímu okruhu veřejnosti.

Právě v dnešní situaci, jak je zjednodušeně charakterizována v úvodu našeho článku, může studium křesťanské teologie nabízet protiváhu a orientaci. Patří k úkolům církve, aby vůči školskému systému přicházela s touto širokou nabídkou. I když si v českých poměrech všeobecně kladné přijetí církevního pohřbu prezidenta republiky těžko umíme představit, přesto by česká společnost byla křesťanské tradici otevřenější a víc by od církví očekávala, kdyby měly církve dostatek lidí schopných naši společnost, tedy konkrétní občany, lidi ve svém okolí, přímo i prostřednictvím médií smysluplně oslovit křesťanskou zvěstí. To se ukazuje na některých výrazných postavách, jako je např. Tomáš Halík nebo Svatopluk Karásek. Smysluplná výuka teologie na školách, přinejmenším církevních, k tomu může významně přispět. Teologie musí být samozřejmě podávána s maximální ekumenickou otevřeností. Ani naše společnost není tak ateistická a pragmatická, jak se na první pohled zdá. I v ní se nalézají mnoho lidí, kteří jsou oslovitelní - ne ovšem poučkami, moralizováním, floskulami, ale v životní praxi zakotveným svědectvím zobecněným v teologické reflexi. Desetiletá zkušenost našeho pedagogického působení na církevní škole potvrzuje, že právě tito lidé jsou pro teologické myšlení otevření, považují ho za obohacení svého života, i když se přesto většinou nestávají konfesijně zakotvenými věřícími. Často jsou schopni teologické reflexe více než sami věřící, kteří se spokojují se svou dětskou vírou. Tuto zkušenost potvrzují i jiní, např. učitelé Evangelické teologické fakulty UK v Praze.

Na rozdíl od situace v okolních státech, kde se náboženská nauka, eventuálně etika vyučuje na základních a středních školách povinně po mnoho let, je v České republice nutno počítat s tím, že náboženské znalosti jsou u věřících vesměs malé a u tzv. nevěřících prakticky žádné. Tomu musí být přizpůsobena i výuka teologie. Nelze předpokládat žádné znalosti ani předporozumění, spíše předsudky a kritické postoje, nanejvýš jednoduché katechismové znalosti. Jedinou výjimku tvoří někteří absolventi některých církevních gymnázií, ale nebývá jich příliš mnoho. Většina absolventů středních škol nemá ani potuchu o tom, co je teologie, a pletou si ji s vírou či náboženstvím jako takovým, často ji považují za lákavou esoterickou nauku a jsou pak rozčarováni její střízlivostí. O to důležitější je ukázat těmto lidem, že teologie je něco, co se týká jejich života i života společnosti. O to důležitější je naučit je klást otázky a naslouchat jim, když je kladou, přizpůsobit jazyk teologie jejich zkušenosti. Právě proto, že česká společnost převážně o křesťanství, kromě medializovaných skandálů a obecně rozšířených předsudků vůči církvím, nic neví, je zapotřebí využívat těch příležitostí, kdy lze teologickým myšlením oslovit i někoho jiného než jen úzký okruh členů vlastního společenství.

Jako všechny disciplíny se teologie dá učit dobře i špatně. Tam, kde se učí špatně, vznikají pochybnosti o její smysluplnosti a přínosu pro člověka; tam, kde se učí dobře, se stává inspirací a podnětem k osobnímu vzrávání věřících i nevěřících.

Teologie a církevní autorita

V katolické církvi výuka teologie na vysokých školách podléhá pravomoci příslušného biskupa. To je v zásadě správné a potřebné, ale může to přinášet i problémy. Výuka teologie srozumitelné současnému světu a zároveň věrné tradici církve a poselství evangelia už mnohokrát narazila na odpor představitele církevní autority, který sám takto pojaté teologické vzdělání neměl, vyrostl v jiné tradici a nutné přizpůsobení způsobu myšlení tohoto světa považoval za ohrožení víry. Mezi teologickým badáním a církevní autoritou bude vždy existovat určité napětí, protože jejich úkoly jsou různé: teologie musí jít dopředu, musí riskovat nevyzkoušené cesty, protože tam klade společnost své otázky, na něž je třeba hledat odpověď, a svět se vyvíjí rychle. Církevní autorita naopak musí zvažovat pastorační dopad takových odpovědí. Oba úkoly patří k poslání církve, i když to mezi nimi může - i z důvodů lidské omezenosti a hříšnosti - jiskřit. Je proto zapotřebí vzájemného pochopení, důvěry a tolerance.

Překážky studia teologie

Co je na překážku rozvoji studia teologie v České republice patnáct let po "sametové revoluci"? V České republice existuje pět teologických fakult (z toho tři katolické), několik vyšších odborných škol s částečným, ale přitom výrazným teologickým studijním programem (často konfesijně orientovaným), a několik vyšších odborných škol pedagogického a sociálního zaměření, na nichž je teologie vyučována v menším rozsahu. Většina těchto škol (včetně teologických fakult) řeší problém nedostatku studentů, často i kvalifikovaných vyučujících a samozřejmě nedostatku finančních prostředků. To je vede k různým krokům, které znamenají na jedné straně větší otevření vůči jiným disciplínám (pedagogickým, sociálním, uměleckým apod.) u škol vyložené teologických, na druhé straně redukci teologického programu u škol, kde teologie byla víceméně doplňkovou nebo vedlejší disciplínou. Jak lze tento vývoj hodnotit? Teologickému bádání jistě prospívá konfrontace s jinými disciplínami a otevírají se mu možnosti rozšířit svůj horizont a zároveň těmto disciplínám nabídnout horizont vlastní. Rozšiřování programu by se však nemělo dít na úkor teologie samé, jak lze tento proces bohužel sledovat na církevních sociálně a pedagogicky zaměřených vyšších odborných školách. Rozšiřování záběru teologických škol je tendence zdravá, redukování teologie naopak znamená postupnou ztrátu zakotvení, horizontu i misijní odvahy, schopnosti dělat věci jinak, nabízet víc než jiné školy. Redukce teologie na církevních školách ukazuje, že sami jejich zodpovědní činitelé ztratili důvěru v její smysluplnost, že rezignovali na církevní poslání svých škol. Znamená to také, že i jako věřící lidé a reprezentanti církve ztratili důvěru v sílu Boží zvěsti, že zaměnili Boží moudrost za moudrost světskou. Nezbyvá pak než se jen ptát, proč mají církve takové školy provozovat.

Kromě vnějších překážek existují tedy i překážky vnitřní. Jednou z nich je již zmíněná rezignace na církevní poslání a přizpůsobení se utilitaristickému a pragmatickému myšlení naší společnosti, tedy ztráta orientace a zakotvení, vlastního přínosu společnosti a církvi. Druhou vnitřní překážkou je strach ze svobodného teologického myšlení, kritické role teologie. Někteří si představují výuku teologie prostě jako doslovné opakování církevní nauky bez její soudobé interpretace a kritického dotazování. Mají strach ze svobody, ze svobodného a zároveň Božímu zjevení a církevnímu poslání věrného teologického myšlení, které jde samostatnými cestami a vede ke zralosti osobnosti. Podobnou překážku představuje i pietistické uzavření do vlastního církevního a duchovního světa.

Materialistická orientace myšlení, hledající spásu v managementu, ekonomice apod. a nepočítající s Bohem působícím v "našem" lidském světě, stejně jako pietistická redukce světa na náboženské ghetto trhají jednotu teologického uchopení reálného "všedního" světa. Obě znemožňují, aby církve prostřednictvím výuky teologie oslovily tento svět svou jedinečnou nabídkou, která kotví v Božím povolání člověka k radosti, smyslu a štěstí, k plnému společenství s Bohem. Rezignace na teologii znamená rezignaci na smysluplnost vlastní víry a Boží přítomnosti ve světě, rezignaci na sílu evangelní zvěsti pro dnešní společnost. Znamená to přidat se na stranu těch, kteří považují křesťanství za překonanou veličinu.

Kdo potřebuje teologii?

Církve? Bez pochyby. To není třeba nijak zvlášť dokazovat. Ale tím se potřeba teologie nevyčerpává. Teologie je, jak už bylo řečeno, reflexí výpovědi víry - a ty jsou zakotveny v církevní tradici. Církve potřebuje teologii, aby mohla plnit své poslání od Boha ve světě - učit všechny národy - a aby mohla být sama sebou. Teologii potřebuje bezpochyby i společnost jako prostředek k otevření transcendentního horizontu, který

jediný poskytuje možnost zakotvení nezpochybnitelnosti lidské důstojnosti. Pokud tomu tak není, je třeba si klást otázku, kde je chyba. Na straně společnosti úzkoprse materialisticky smýšlející? Nebo na straně teologie, která ve svém konkrétním podání smýšlí nesvobodně, není schopna se povznést nad obranu svých pravd, které už nikoho nezajímají, vykročit ze svého uzavřeného světa, ve kterém slouží jen sama sobě? Argument nepotřebnosti a neužitečnosti teologického vzdělání pro praktický život je mylný v tom, že hodnotí realitu jen z utilitárních a pragmatických pozic. Totéž by se dalo říci o umění a jiných "neužitečných" věcech života. Ale právě tyto "neužitečné" věci teprve činí život člověka důstojným lidským životem a nejen přežíváním.

Perspektivy studia teologie

Je třeba překonávat překážky teologicky a církevně "vnější" i "vnitřní". **Církev naléhavě potřebují svobodně a tvořivě myslící a teologicky vzdělané lidi, a to kněze, duchovní, řeholníky a laiky, ženy a muže.** Lidé s teologickým vzděláním, kteří se naučili klást nejzávažnější otázky, jsou navíc zpravidla schopni uplatnit se ve velmi široké škále povolání. I když se teologií profesionálně nadále nezabývají, přesto hraje v jejich životě důležitou roli, je obohacením jejich práce i angažovanosti v církevním společenství. Mělo by být snahou především teologických fakult, aby teologie jako vědecká i praktická disciplína měla důstojné místo v celku univerzity, aby se fakulty svou nabídkou podílely na jejím intelektuálním životě a řešení současných otázek. Zájem společnosti o různé disciplíny je podmíněn i zdravým vědomím hrdosti na danou disciplínu u jejich reprezentantů stejně jako jejich schopností tvůrčího přístupu i jejich lidskou velikostí a duchovní hloubkou. K tomu by měly teologické fakulty, ale i ostatní školy s teologickým programem své posluchače vychovávat.

Pozitivní zkušeností rozvoje studia teologie bylo prvních deset let práce Jaboku - Vyšší sociálně pedagogické a teologické školy. Sociální pedagogiku s teologií tam společně studovali lidé věřící i nevěřící, s církevním zapojením i bez něj, ale prvořadě hledající. Ve vzájemné toleranci se všichni museli učit myslet nově a bez předsudků. Pro některé, kteří už měli dopředu jasno, to byl proces velmi obtížný. To se netýkalo jen studujících, ale i učitelů. Tento způsob práce vedl k zájmu o věci teologické i studenty, kteří se za věřící neoznačovali. I mezi nimi byli takoví, kteří si za téma seminární či závěrečné práce svobodně volili téma teologické, ač měli otevřenou i volbu tématu z oblasti filosofické, případně sociální, pedagogické či psychologické.

Teologie nemá a nenabízí všeobecně účinný lék na uzdravení společnosti, nemá odpovědi na všechny palčivé otázky a stává se, že zůstává stát neschopna odpovědi v dané chvíli, nicméně **ukazuje cestu, jak hledat a nalézat a hlavně jak porozumět sobě a světu ve světle Boží přítomnosti a lásky.** A to je už velmi mnoho.

In Teologie a společnost 5/2004, dostupné také na webu CDK
<http://www.cdk.cz/ts/clanky/70/proc-studovat-teologii/>